

«Še, še, Rufe!» so mu obljubili, plačali in odšli mimo mešetarjev in njihove družbe, ki je deloma potihnila, ker je nekatere premagal spanec in jih odgnal, druge je pa premagalo vino in jih predalo kar v taberni bogu Somnu v naročje...

Pred taberno so se razšli. Atinija sta zavila na Forum Boarium in obstala pred dvema lepima vilama, ki sta se dvigali druga poleg druge, in se je za njima širil Simulin gaj: vsak svojo sta imela.

«Dobro sva ga pripravila,» je menil Gaius.

«Dobro,» je del Marcus, «Publius Aebutius bo res pridobitev. Lep, stasit, ko izklesan je...»

«Starec bo vezan!»

«Če bo malo s pastorkom, mu damo še zlat obroč na usta!»

«Ali pa za vrat, da bo laže sline požiral!»

«Dobro! Hahahaha!...»

«Salve!»

«Salve!»

Brata sta se med smehom pozdravila, potrkala vsak na svoja vrata, ki so se kmalu odprla, in zginila sta v vestibul in skozi ostij in atrij v peristil in na desno v triklinij večerjat...

Sempronius pa jo je ubiral do cirkusa še vedno po cesti clivus Tuscus, tam pa je krenil na pot clivus Publicius, ki ga je tlakovana pripeljala na vrh Aventina in ga vedla mimo Hispaline hiše. Ko je šel mimo, si je želel, da bi imela okna na ulico. Rad bi pogledal neopaženo v notranjost, a tako je le ugibal, jeli Publius spet pri Hispali in koval načrte prav do Delfinove ulice, kjer je sladak in nežen stopil v Duronin dom in ji ljubeznivo voščil dober večer...

(Dalje prihodnjič.)

## Slavko Grum: Upornik

Dramski prizor.

|                    |                       |
|--------------------|-----------------------|
| Nastopijo: URADNIK | NATAKAR               |
| VOJAK S SLUŽKINJO  | ŠTUDENT               |
| TRIJE STARCI       | MLADA GOSPA Z OTROKOM |
| SLIKAR             | GOSTJE.               |

Kot kavarne. Popoldne. Z drugega konca je čuti muziko. V krajni loži uradnik, siten, debelušen možic. Vojak s služkinjo. Trije starci. Starci, tesno sklonjeni nad mizo, poslušajo nekoga izmed njih, ki odvažno pripoveduje s prstom.

Prvi izmed starcev (dvigne glavo, tleska v začudenju z jezikom).

Drugi: Hm. (Se zopet sklonita, poslušata pripovedovalca.)

**Služkinja** (popolnoma brezgibna, govoreča z visokim, pojočim glasom, da se zdi kakor mesečna): Zakaj govorite samo to, gospod vojak? Tukaj je tako prijazno, vi pa se menite same take stvari! Tega vendar ne smem drugače, kot če me poročite!

**Vojak** (nejevoljen): Gospodična Frančiška, vi ste še zelo kmet-ski! V mestu je to popolnoma drugače!

**Služkinja**: Ana iz naše hiše je tudi imela nekega gospoda vojaka, potem pa je morala piti vitrijol. Jaz se že ne spečam z nikomur.

**Vojak**: Pojte, pojte! Bog ve, kak norec je bil tisti vojak! Sicer pa nisem rekel, da bi bilo nemogoče, da bi se kedaj vzela.

**Služkinja**: Ni se treba več meniti tega! Tako lepo je tukaj.

**Vojak** (bobna jezo po mizi).

**Služkinja**: Ne zdi se mi prav, da sva šla v delavnik sem, morala bi iti v nedeljo. Morebiti je treba povedati še pri izpovedi.

**Vojak**: Vi ne boste nikdar prida gospodična!

**Slikar**. Zapit in zanemarjen. Gleda okoli sebe, kam bi sedel, ko pa ugleda uradnika, jo nujno ubere k njegovi mizi, dasiravno je še mnogo prostih.

**Slikar** (se uslužno pokloni, čaka; ker ga uradnik noče videti, sede, položivši predse nekaj zvezek).

**Uradnik** (ga šele sedaj ošine izpod očal, potem pa se takoj zopet zatopi v časopis).

**Slikar** (hoče opozoriti nase, se na široko premakne).

**Uradnik** (ga pogleda kakor prej, čita dalje).

**Slikar** (nad vse prijazno): Niste nekaj rekli?

**Uradnik** (ogorčen): Ne, nič! (Mu pokaže hrbet.)

**Slikar** (oplašen; potem—še ljubeznivejše, da ne bi izzval zopet njegove jeze): Ali vam je všeč muzika?

**Uradnik** (se požene kvišku, srdito zakašlja in odide k drugi mizi).

**Slikar** (gleda obupno za njim).

(Molk.)

**Vojak** (vidi se mu, da laže): Tamle sem zagledal nekega oficirja, moram ven. Posedite še malo, Francka.

**Služkinja** (preplašena): Greva skupaj, čakajte!

**Vojak** (se naglo odstrani): Posedite, le posedite še malo, ko vam je všeč.

Takoj pride **natak**.

**Natak** (k služkinji): Bela in dve pivi. Petnajst.

**Služkinja** (zbegana odšteje denar, novc za novcem).

**Natak** (stopi k slikarju): Želite?

Slikar: Malinovca menda ne.

Natakar: Spiritus vini?

Slikar (togo prikima).

Natakar (proč).

Študent. Očala. Išče, kam bi sedel. Slikar mu že od daleč daje znake, naj sede k njemu. Ko pride bliže, vstane: «Izvolite, izvolite!» Študent prisede, ker se boji odreči. Slikar motri svojo novo žrtev z ljubeznivim nasmehom, došlec je v zadregi in se tudi smehlja. Oba se smejeta nekaj časa.

Študent (ki je že v veliki zadregi, vzdihne).

Slikar: Kako ste rekli, gospod?

Študent: Nič. — O, kar tako! Kar tako sem rekel.

Slikar: Če sta dva, je bolj zabavno. Človek se kaj pomeni.

Študent: Da — da, da. (Ga obupno pogleda, da bi kaj rekel.)

Slikar: Jaz sem slikar — rišem tako okrog. Profesor sem — to se pravi, zadnje čase sem nekoliko pil — včasih pijem malo, če nanese prilika — ali to nima sedaj nikakega pomena več, jutri pričnem namreč novo življenje. Tovariši pravijo, da začnjam vsak dan novo življenje, toda jutri ga začnem zares. Novo, popolnoma novo! Vi ste še mladi, prijatelj, ne znate preceniti še, kaj je takole popolnoma izpremenjeno, svetlonovo življenje. Jutri, jutri!

Natakar (prinese slikarju čašo žganja).

Študent: Črno. In ilustriranih.

Slikar (ki je vzel natakarku čašo že iz rok in jo spil na dušek): Še!

Natakar (proč).

Služkinja (se vzpne iz okamenelosti in zbeži ven).

Slikar: Včeraj sem namreč napravil imenitno kupčijo, haha — o, jaz prodam slike, marsikako prodam — in jutri, jutri že slednjič novo življenje. Pijača — (pokaže z roko) nič več!

Študent (se dotakne zvezka na mizi): Ali imate tudi tukaj kaj?

Slikar (ki pade iznenada vase, z ubitim glasom): Čačkarije, čačkarije! Ni vredno, da bi odpirali.

Študent (odpre in lista): Smem?

Slikar: Gospe, gospe, gospe — same gospe z otroki. Neumnost! (Molk.)

Slikar: Pravijo, da ne znam risati nič drugega. To ni res, verjemite, dragi, da ni res. Zlobni so. Vsak človek ima svojo zabavo, mene zanima pač ta motiv!

Študent (ki lista po zvezku): Gospe, res, same gospe z otroki.

Natakar (prinese slikarju žganja, študentu pa črno in listov ter se odstrani).

**Slikar** (takoj spiye): Sedaj jih ni več — po parkih, mislim, mladih gospa z otroki — premraz je že. Sedaj dobim katero takole v kavarni pri popoldanskem koncertu.

**Študent** (se obda z listi).

**Slikar** (nesrečen, ker se študent ne zanima več zanj): Saj ni res, da me veseli ta motiv, sovražim ga, do skrajnosti mi je odvraten. Ali risati ga moram, moram, prisiljen sem.

**Študent** (čez časopis): Prisiljeni?

**Slikar**: Da, obsojen sem, da ga rišem na vekomaj. — Začnem risati drevo, pa komaj zastavim svinčnik, že zablesti med listjem njen obraz in v travi se igra otrok. V gore sem šel, ubežal, posilil prste v kamene, razgrizene čeri — čez vsako skalo mi je razlil nje telo, razpletel curke slapa v lase. Ali — nisem se še podal, nisem —

**Študent**: Kdo, kdo? O čem govorite?

**Slikar** (se skrbno ozre naokrog, potem na uho, da bi ne čul kdo): On!

**Študent**: Kdo?

**Slikar** (se hripavo zasmeye): Natak! Natak! Še eno čašo! (Zopet potih.) Kdo? Kdo? Nikjer ga ni in je povsod, to baš je njegova zvijača. Kolikokrat ga kličem, izzivam v svoji sobi — tiho je, nikdar se ne oglasi. Pokaže se samo v dejanjih. In v tem, da nas muči. Ali ste res še tako naivni, da niste opazili, kako rafinirano nas muči?

**Natak** (je prišel in odnesel slikarju servis).

**Študent**: Zdi se mi, da menite Boga.

**Slikar**: Št! Ššt! Ne izgovarjajte ga glasno, da ne čuje. Veste, jaz se mu še nisem podal, o ne. Doma, na skrivšče slikam »Upor angelov«. Grandiozna slika! Najdrznejša, kar jih je kedaj kdo zamislil! Opolnoči se splazim iz postelje in delam ob sveči. (Se s tihim, blaznim smehom hihita v pest.) Misli, da sem mu pokoren, da rišem samo to, samo te gospe — toda št, tiho, tiho!

**Študent** (ki si je napravil svoje mnenje o njem, ga veselo gleda): Zakaj pa vas sili, da rišete same gospe z otroki?

**Natak** (je prinesel žganje, proč).

**Slikar** (pije): Zakaj? Ali ni vsakemu dal nekaj, da ga muči? Toda če imate veselje, poslušajte. Imel sem mater, ki mi je od vseh ljudi storila največ zlega. Zakaj se čudite? Večina mater je takih! Ne smejte se, ne smejte, ljubi prijatelj, tudi to je njegovo delo. Uredil je tako, da mučimo drug drugega in da tisti, ki najbolj ljubi, stori največ hudega. — Ali še niste opazili, da se podeduje med ljudmi čudna tradicija, da

morajo odrasli otrokom vedno lagati? Nad vse strogo se držijo običaja, da je treba otroka zastreti v neke posebne sentimentalnosti in laži, dasiravno vejó, da bodo morali potem vse življenje trgati na njih ter se jih končno z veliko muko iznebiti. Groza nas je, taka groza pred vsem, da z ganljivo vnemo hitimo otrokom svet nalagáti, da jih vsaj za par let očuvamo pred jadam. — Niste še nikdar imeli občutka, da ljudje drug pred drugim skrivamo oči, da se bojimo ujeti se s pogledi, zato da ne bi bilo treba zakričati? — (Pije.) Kaj sva se že menila? Dá, to, da so matere naše največje dobrotnice in jim moramo biti večno hvaležni, je tudi ena izmed laži iz šolskih čitank. Poslušajte! Bil sem edinec in mati me je imela tako rada, da je bila ljubosumna na vso okolico. Dvajset in pet let sem že imel in še nisem smel pogledati ženske. Smilila se mi je in sem jo ubogal, obsipal z vso sinovsko nežnostjo. Potem — potem sem se nekoč zaljubil — ne bom pravil — tako dobre, tihe roke je imela. Mati je obupavala, jokala, rekla, da imava že sedaj komaj jesti in bo potem še manj, če jo vzamem. To je bila seveda laž, nastavljen sem bil kot profesor in tudi slike sem prodajal dobro. Ona je pač jokala, jokala, brutalno zahtevala moje življenje zase. Dobro! Žrtvoval sem, žrtvoval. — Čez leta nekoč sem jo potem srečal, ono s tihimi rokami, sedela je v parku in se igrala s svojim otrokom. Skril sem se za drevo in jo narisal. Od takrat jih moram vedno risati. Begati sem začel po parkih ter iskati mladih mater z otroki. Vse dni, vse dni! In sedaj ne delam nič drugega, ko da hodim naokrog, lovim jih po cestah in vrtovih ter rišem v tisoč varijskih. Madona, mi pravijo kolegi, žalostna Madona. — Hahahaha — ali vidite sedaj materino ljubezen, jo vidite, tukaj sedi pred vami: tri dni že nisem jedel in se ne umil! (Požre ostanek žganja.)

**Natakar!**

**Š t u d e n t** (ki ga je obšlo sočutje z njim): Torej se je tisto dekle poročilo z drugim?

**S l i k a r:** Z drugim, z drugim. Sedaj je že stara žena, mogoče je sploh več ni. Toda — saj to ne tiče k stvari! Ne bi bilo treba, da je bila baš ona, vzel bi tudi lahko kako drugo. Otroka, otroka bi rad, tiho Madono z otrokom na večer krog sebe! Pozneje, ko mi je mati umrla, ni bilo več časa za to; zapil sem se. Trapal sem po beznicah ter razkazoval svoje gospe voznikom in nosačem.

**N a t a k a r** (je prinesel nov servis s pijačo in odnesel starega).  
**Š t u d e n t** (ne vé kaj reči): Hm.

**Slikar** (takoj spiye): Sedaj jih ni več — po parkih, mislim, mladih gospa z otroki — premraz je že. Sedaj dobim katero takole v kavarni pri popoldanskem koncertu.

**Študent** (se obda z listi).

**Slikar** (nesrečen, ker se študent ne zanima več zanj): Saj ni res, da me veseli ta motiv, sovražim ga, do skrajnosti mi je odvraten. Ali risati ga moram, moram, prisiljen sem.

**Študent** (čez časopis): Prisiljeni?

**Slikar**: Da, obsojen sem, da ga rišem na vekomaj. — Začnem risati drevo, pa komaj zastavim svinčnik, že zablesti med listjem njen obraz in v travi se igra otrok. V gore sem šel, ubežal, posilil prste v kamene, razgrizene čeri — čez vsako skalo mi je razlil nje telo, razpletel curke slapa v lase. Ali — nisem se še podal, nisem —

**Študent**: Kdo, kdo? O čem govorite?

**Slikar** (se skrbno ozre naokrog, potem na uho, da bi ne čul kdo): On!

**Študent**: Kdo?

**Slikar** (se hripavo zasmeye): Natak! Natak! Še eno čašo! (Zopet potih.) Kdo? Kdo? Nikjer ga ni in je povsod, to baš je njegova zvijača. Kolikokrat ga kličem, izzivam v svoji sobi — tiho je, nikdar se ne oglasi. Pokaže se samo v dejanjih. In v tem, da nas muči. Ali ste res še tako naivni, da niste opazili, kako rafinirano nas muči?

**Natak** (je prišel in odnesel slikarju servis).

**Študent**: Zdi se mi, da menite Boga.

**Slikar**: Št! Št! Ne izgovarjajte ga glasno, da ne čuje. Veste, jaz se mu še nisem podal, o ne. Doma, na skrivše slikam «Upor angelov». Grandiozna slika! Najdrznejša, kar jih je kedaj kdo zamislil! Opolnoči se splazim iz postelje in delam ob sveči. (Se s tihim, blaznim smehom hihita v pest.) Misli, da sem mu pokoren, da rišem samo to, samo te gospe — toda št, tiho, tiho!

**Študent** (ki si je napravil svoje mnenje o njem, ga veselo gleda): Zakaj pa vas sili, da rišete same gospe z otroki?

**Natak** (je prinesel žganje, proč).

**Slikar** (pije): Zakaj? Ali ni vsakemu dal nekaj, da ga muči? Toda če imate veselje, poslušajte. Imel sem mater, ki mi je od vseh ljudi storila največ zlega. Zakaj se čudite? Večina mater je takih! Ne smejte se, ne smejte, ljubi prijatelj, tudi to je njegovo delo. Uredil je tako, da mučimo drug drugega in da tisti, ki najbolj ljubi, stori največ hudega. — Ali še niste opazili, da se podeduje med ljudmi čudna tradicija, da

O t r o k (uradniku): Papa!

U r a d n i k (se odhrka): No, no, prav. Sedi lepo tjale in miruj.  
(Se skloni zopet nad časopis.)

Tudi gospa pride do uradnikove mize in nemo sede.

Ko slikar opazi gospo, takoj vstane in jo spremlja z očmi. Pade na sedež, refleksno zgrabi risanko. Par sunkovitih potez s svinčnikom. Slabost, začne se tresti. Risanka mu odpade. Dvigne se, počasi vzraste, strel. Gospa zakriči, pade s stola.

Godba v disonanci jekne. Prerivanje stolov, roke. Vsi sežejo po njem.

K r i k i g o s t o v: Marija! — Za božjo voljo! — Ta je! — Kdo je? — Položite jo na divan! — Ključ, kdo ima ključ, denite ji ključ na prsi! — Vode! — Policija! — Pijan je! — Zdravnik! — Držite ga!

Slikar se je povzpел pred rokami na zofo.

E d e n i z m e d g o s t o v (se prerije z glasom iz hrupa): Zakaj si to storil, norec?

S l i k a r (zgane usta — ne more izreči).

Š t u d e n t (iz otrplosti): Pravil je — pravil — da bo gospo — popolnoma neznano — tujo gospo —

S l i k a r (naenkrat sproščen, z blaženim usmevom na ustih): Človek — mora — zadihati — slednjič že nekoč zadihati! — (Glava mu pade na prsi. Roke se povesejo.)

D r u g i i z m e d g o s t o v (se v grozi okrene, šepne): Blaznik!

## K. Dobida: Beneška revija evropske umetnosti

**M**ed največje stalne umetnostne prireditve v Evropi spada mednarodna razstava upodablajoče umetnosti, ki se vrši od l. 1896 naprej vsako drugo leto v Benetkah. Lanska razstava, ki je trajala od aprila do začetka novembra, je bila že petnajsta. V Benetkah se zbirajo predstavitelji umetnosti vseh evropskih držav in narodnosti, pa tudi izvenevropska umetnost je mnogokrat zastopana. Beneško razstavo opravičeno prištevajo najobsežnejšim in najbolj obiskanim umetnostnim prireditvam, ker po svoji kakovosti lahko tekmuje s pariškimi saloni in s sličnimi priredbami v drugih kulturnih središčih.

Med razstavljalci zavzemajo sorazmerno največ prostora seveda domačini. Večino vélike palače v mestnem parku, kjer se stalno vrši razstava, so zasedli Italijani. V osrednji, največji dvorani je bila kolektivna spominska razstava Giovannija Seganti-nija. Zbranih je bilo nad trideset slik, med njimi znana dela iz najvažnejših evropskih zbirk na Dunaju, v Berlinu, Bazlu in